

**Nabożeństwo ekumeniczne
w 70 rocznicę wybuchu
II Wojny Światowej**

Pokój drogą do przyszłości

Jawor, Ewangelicki Kościół Pokoju,
1 września 2009, godz.16:00

**Ökumenischer Gottesdienst
zum 70. Jahrestag
des Kriegsausbruchs**

Der Friede ist ein Weg in die Zukunft

Jauer, Evangelische Friedenskirche
1. September 2009, 16 Uhr

DZWONY
PRELUDIUM ORGANOWE
CHÓR
POWITANIE:

PIEŚŃ – Boże wielki (ŚE 369)

1. Boże wielki, pełnyś chwał, wielbim
Twą potęgę Panie! Tyś stworzeniom
życie dał, podziwiamy Twe działanie.
Jakiś od wieczności był, tak na wieki
będziesz żył.

2. Wszyscy Ciebie chwalić chcą,
wszyscy święci aniołowie; wielbią
wielkość, dobroć Twą Cherubowie,
Serafowie, śpiew otacza Boży tron:
święty, święty, święty On!

3. Święty jest niebiański Wódz, Pan
Zastępów święty, święty, moce
wrogie może zmóc; chwałą Jego
świat przejęty. Niebo, ziemia, morze
brzmi głośną pieśnią Jego czci.

4. Patrz łaskawie na swój lud, skłoń
ku swemu się stworzeniu! Prowadź
go do życia wód, by nie zginął w
utrudzeniu; a gdy przetrwa życia
znój, niech majestat ujrzy Twój!

LITURGIA WSTĘPNA:

Introit

Ks. Jak miłe są przybytki Twoje,
Panie Zastępów.

Zb. Dusza moja wzdycha i omdlewa
z tęsknoty do przedsionków
Pańskich.

Ks. Błogosławieni, którzy w domu
Twoim mieszkają.

Zb. Nieustannie Ciebie chwałą.

Ks. Albowiem lepszy jest dzień w
przedsionkach Twoich.

Zb. Niż gdzie indziej tysiąc.

Ks. Chwała niech będzie Ojcu i
Synowi i Duchowi Świętemu

GLOCKENGELÄUT
ORGELPRÄLUDIUM

CHOR
BEGRÜSSUNG:

LIED – Grosser Gott

1. Grosser Gott, wir loben dich, Herr,
wir preisen deine Stärke. Von dir
neigt die Erde sich und bewundert
deine Werke. Wie du warst vor aller
Zeit, so bleibst du in Ewigkeit.

2. Alles, was dich preisen kann,
Cherubim und Seraphinen, stimmen
dir ein Loblied an, alle Engel, die dir
dienen, rufen dir stets ohne Ruh:
Heilig, heilig, heilig! zu.

3. Heilig, Herr Gott Zebaoth! Heilig,
Herr der Himmelsheere! Starker
Helfer in der Not! Himmel, Erde, Luft
und Meere sind erfüllt von deinem
Ruhm; alles ist dein Eigentum.

4. Der Apostel heiliger Chor, der
Propheten hehre Menge schickt zu
deinem Thron empor neue Lob –
und Dankgesänge; der Blutzegen
lichte Schar lobt und preist dich
immerdar.

EINGANGSLITURGIE:

Introit

Pfr. Wie lieb sind mir deine
Wohnunegn, Herr Zebaoth!

G. Meine Seele verlangt und sehnt
sich nach den Vorhöfen des Herrn.

Pfr. Wohl denen, die in deinem
Hause wohnen.

G. Die loben dich immerdar.

Pfr. Denn ein Tag in deinen
Vorhöfen ist besser.

G. Als sonst Tausend.

Pfr. Ehre sei dem Vater und dem
Sohne und dem Heiligen Geiste

Zb. Jak było od początku, jak jest i jak będzie na wieki wieków. Amen.
Ks. Pan niech będzie z wami!
Zb. I z duchem twoim!
Ks. Módlmy się (kolekta)
Zb. Amen.

Czytanie Lekcji apostołskiej
Ef.2,14a.17-18

Albowiem On jest pokojem naszym (...), i przyszedłszy zwiastował pokój wam, którzyście daleko, i pokój tym, którzy są blisko. Albowiem przez niego mamy dostęp do Ojca, jedni i drudzy w jednym Duchu.
Ks. Błogosławieni, którzy słuchają Słowa Bożego i strzegą Go. Alleluja!
Zb. Alleluja, Alleluja, Alleluja!

Czytanie Ewangelii
J.14,27

Pokój zostawiam wam, mój pokój daję wam; nie jak świat daje, Ja wam daję. Niech się nie trwoży serce wasze i niech się nie lęka.
Ks. Bądź pochwalon Panie Jezu!
Zb. Chwała Tobie Jezu Chryste!
Apostołskie wyznanie wiary
Zb. Amen, Amen, Amen

PIEŚŃ – Ciągły niepokój (ŚE 841)

1. Ciągły niepokój na świecie, wojny i wojny bez końca. Jakże niepewna jest ziemia, jękiem i gniewem drgająca! Pokój zostawiam wam, pokój swój daję wam, nie tak jak daje dzisiaj świat– powiedział do nas Pan.
2. Ciągły niepokój w człowieku, ucieczka w hałas, zabawy, szukamy wciąż nowych wrażeń, a w głębi duszy pragniemy. Pokój zostawiam wam, pokój swój daję wam, nie tak

G. Wie es war im Anfang, jetzt und immerdar und von Ewigkeit zu Ewigkeit. Amen.
Pfr. Der Herr sei mit euch!
G. Und mit deinem Geiste!
Pfr. Lasset uns beten
G. Amen.

Lesung aus dem Neuen Testament
Eph.2,14a.17-18

Denn Er ist unser Friede (...), Und er ist gekommen und hat im Evangelium Frieden verkündigt euch, die ihr fern wart, und Frieden denen, die nahe waren. Denn durch ihn haben wir alle beide in einem Geist den Zugang zum Vater.
Pfr. Selig sind, die das Wort Gottes hören und bewahren, Halleluja!
G. Halleluja, Halleluja, Halleluja!

Lesung aus dem Evangelium
Joh.14,27

Den Frieden lasse ich euch, meinen Frieden gebe ich euch. Nicht gebe ich euch, wie die Welt gibt. Euer Herz erschrecke nicht und fürchte sich nicht.
Pfr. Gelobt seist Du, o Christus!
G. Ehre sei dir, Herr
Glaubensbekenntnis
G. Amen, Amen, Amen

LIED – Unfriede herrscht auf der Erde

1. Unfriede herrscht auf der Erde. Kriege und Streit bei den Völkern und Unterdrückung und Fesseln zwingen so viele zum Schweigen. Friede soll mit euch sein, Friede für alle Zeit! Nicht so, wie ihn die Welt euch gibt, Gott selber wird es sein.

jak daje dzisiaj świat – powiedział do nas Pan.

KAZANIE

Ks. Bp. Prof. Wolfgang Huber

CHÓR

POZDROWIENIA GOŚCI (w międzyczasie chór)

JE Ks. Bp. Prof. Stefan Cichy

Chór

JE Ks. Bp. Ryszard Bogusz

Chór

Burmistrz Jawora- Artur Urbański

Chór

Siegfried Hrabia von Richthofen

Chór

PIEŚŃ – Prośmy Pana (ŚE 316)

Prośmy Pana: Pobłogosław nam, okryj nas pokojem swoim; ześlij życie mocą swoich rąk, działaj przez nas siłą swą!

1. W nocy świata czas postawiłeś nas, byśmy radość Twą szerzyli. Pośród smutku daj, by nie cierpiał kraj, Twym świadectwem chcemy być! Prośmy Pana: Pobłogosław nam, okryj nas pokojem swoim; ześlij życie mocą swoich rąk, działaj przez nas siłą swą!

2. W walki świata czas postawiłeś nas, byśmy pokój Twój głosili, który tylko tam pośród dzieci trwa, gdy ufają Słowom Twym. Prośmy Pana: Pobłogosław nam, okryj nas pokojem swoim; ześlij życie mocą swoich rąk, działaj przez nas siłą swą!

2. Lass uns in deiner Hand finden, was du für alle verheissen. Herr, hülle unser Verlangen, gib du uns selber den Frieden. Friede soll mit euch sein, Friede für alle Zeit! Nicht so, wie ihn die Welt euch gibt, Gott selber wird es sein.

PREDIGT

Pfr. Bischof Prof. Wolfgang Huber

CHOR

GRÜSSWORTE (inzwischen Chor)

Pfr. Bischof Prof. Stefan Cichy

Chor

Pfr. Bischof Ryszard Bogusz

Chor

Bürgermeister- Artur Urbański

Chor

Siegfried Frhr. von Richthofen

Chor

LIED – Herr, wir bitten

Herr, wir bitten: Komm und segne uns; lege auf uns deinen Frieden. Segnend halte Hände über uns. Rühr uns an mit deiner Kraft.

1. In die Nacht der Welt hast du uns gestellt, deine Freude auszubreiten.

In der Traurigkeit, mitten in dem Leid, lass uns deine Boten sein.

Herr, wir bitten: Komm und segne uns; lege auf uns deinen Frieden.

Segnend halte Hände über uns. Rühr uns an mit deiner Kraft.

2. In den Streit der Welt hast du uns gestellt, deinen Frieden zu verkünden, der nur dort beginnt, wo

man wie ein Kind, deinem Wort Vertrauen schenkt. Herr, wir bitten:

Komm und segne uns; lege auf uns

**MODLITWA POWSZECHNA
KOŚCIOŁA**

Zb. Kyrie, Kyrie eleison

deinen Frieden. Segnend halte
Hände über uns. Rühr uns an mit
deiner Kraft.

**MODLITWA PAŃSKA: OJCZE
NASZ...**

FÜRBITTENGEBET
G. Kyrie, Kyrie eleison

PIEŚŃ – Pod Twoją obronę (ŚE 314)

1. Pod Twoją obronę, Ojczy na niebie,
grono Twych dzieci swój powierza
los. Ty nam błogosław, ratuj w
potrzebie i broń od zguby, gdy
zagraża cios.

VATER UNSER...

**LIED – Herr, mit deinem Schutz
begleite**

1. In deinem Schutz, du Vater im
Himmel, all deine Kinder fleh'n und
bitten dich: Segne uns alle, rette für
immer, dass wir nicht scheitern in
der letzten Not!

BŁOGOSŁAWIENSTWO

Zb. Amen, Amen, Amen

SEGEN

G. Amen, Amen, Amen

**PIEŚŃ – Panie, połącz nas (ŚE
308)**

1. Panie, połącz nas, niech nas nie
nie dzieli, byśmy z łaski Twojej Ciebie
wyznać chcieli! W samotności swej
Twoim będę zawsze, śmieję się, czy
płacę, błogosławisz mnie.
2. Nikt nie może sam zdobyć łaski
Pana; przez miłości dar darmo jest
nam dana. Ten zwycięży zło, kto się
wszystkim dzieli, aby wszyscy mieli
miłość, łaskę Twoją.
3. Miłość dałeś już, pokój niech się
stanie, daj go w sposób swój, nam
na ziemię, Panie! Życ w pokoju chcę,
jego pojąć cele, kto ze łzami sieje,
spocznie w Panu swym.

LIED – Komm, Herr, segne uns

1. Komm, Herr, segne uns, dass wir
uns nicht trennen, sondern überall
uns zu dir bekennen. Nie sind wir
allein, stets sind wir die Deinen.
Lachen oder Weinen wird gesegnet
sein.
2. Keiner kann allein Segen sich
bewahren. Weil du reichlich gibst,
müssen wir nicht sparen. Segen
kann gedeihn, wo wir alles teilen,
schlimmen Schaden heilen, lieben
und verzeihn.
3. Frieden gabst du schon, Frieden
muss noch werden, wie du ihn
versprichst uns zum Wohl auf Erden.
Hilf, dass wir ihn tun, wo wir ihn
erspähen – die mit Tränen säen,
werden in ihm ruhn.

POSTLUDIUM

POSTLUDIUM

***Pokój niech panuje w murach Twoich,
niech żyją w pokoju ci, którzy Cię miłują!***

Ps.122

***Es möge Friede sein in deinen Mauern,
es möge wohlgehen denen, die dich lieben!***

Ps.122

Ewangelicki Kościół Pokoju w Jaworze

Początki Kościoła Pokoju w Jaworze wiążą się z zakończeniem wojny trzydziestoletniej (1618-1648) i ustaleniami pokoju Westfalskiego z roku 1648, na mocy którego ziemie śląskie zostały włączone pod władzę Monarchii Habsburgów. Zaowocowało to postanowieniem cesarza Ferdynanda IV, który za namową protestanckich książąt szwedzkich wyraził zgodę na budowę trzech ewangelickich kościołów, w Głogowie, Jaworze i Świdnicy. Kościoły te wzniesione miały być przy użyciu jedynie drewna, piachu, gliny i słomy. Nie mogły posiadać wież i usytuowane musiały być poza murami miast.

24 kwietnia 1654 roku położono kamień węgielny pod budowę świątyni. Prace zakończono 30 września następnego roku. W 1707 roku na mocy Traktatu Altranszadzkiego ewangelicy otrzymali zgodę na dobudowanie wieży po wschodniej stronie Kościoła, oraz zainstalowanie trzech dzwonów, które były dziełem legnickiego fachowca Christiana Demmingera. W 2001 roku Kościół w Jaworze wraz z Kościołem Pokoju w Świdnicy został wpisany na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO.

Projektantem i kierownikiem budowy Kościoła Pokoju był wspaniały architekt Albrecht von Säbisch. Wielką rolę w powstawaniu Kościoła odegrali także mistrz ciesielski Andreas Gamper i malarz Georg Flegel z Kowar.

Charakterystycznym elementem kościoła są cztery empory. Pierwsza i trzecia, dobudowana później przedstawia herby i godła rodzin szlacheckich z pobliskich miast. Druga empora przedstawia 72 historie z Nowego Testamentu, zaś czwarta 71 scen ze Starego Testamentu. Najstarszym elementem Kościoła jest chrzcielnica ufundowana przez rodzinę von Schweinitz w 1656 roku. Godna uwagi jest także barokowa ambona autorstwa Mathiasa Knote z Legnicy, zbudowana w kształcie kielichowego kosza i zdobiona postaciami czterech ewangelistów, oraz ołtarz wykonany przez Michaela Steudenera z Kamiennej Góry, który zdobią figury Mojżesza i Jana Chrzciciela. Pierwsze organy zbudowane zostały w 1663 roku. W 200 rocznicę poświęcenia Kościoła wrocławski architekt Alexander Lummert zbudował nowe organy, które w latach 2001-2005 zostały przebudowane i odrestaurowane.

Kościół Pokoju w Jaworze ma długość 43,5 m i szerokość 26,85 m. Przystosowany był do tego, by pomieścić ok. 6000 osób.

Evangelische Friedenskirche in Jauer

Um 1540 beherrschte der Protestantismus ganz Schlesien. Seit 1555 galt der Grundsatz „Cuius regio eius religio“- was in der Praxis eine weitere Verstärkung des Lutheranismus bedeutete.

Der Westfälische Frieden 1648 beendete den Dreissigjährigen Krieg- Schlesien wurde in die Habsburgische Monarchie einverleibt. Im Laufe der Verhandlungen, noch vor dem Abschluss des Friedens von

Osnabrück und Münster, auf Verwendung des schwedischen Königs hin, versprach Kaiser Ferdinand III. Seinen protestantischen Untertanen in Schlesien, dass sie auf ihre Kosten und ausserhalb der Stadtmauer von Glogau, Jauer und Schweidnitz drei Kirchen errichten dürfen.

Am 24. April 1654 fand die feierliche Grundsteinlegung statt und der sofort begonnene Bau konnte bereits am 30. September 1655 beendet werden. Nachdem die Protestanten in der Altranstädter Konvention von 1707 weitere Zugeständnisse erhielten, konnte bereits 1708 an der Südseite der Kirche ein Turm mit drei Glocken aus der Glockengiesserei des Legnitzer Meisters Christian Demminger angefügt werden. Im Jahre 2001 trug die zuständige UNESCO- Kommission die Friedenskirchen in Jauer und Schweidnitz in die Liste des Weltkulturerbes ein.

Die Friedenskirche in Jauer entstand unter der Leitung des Baumeisters Albrecht von Säbisch. Die Bauarbeiten beaufsichtigte der einheimische Zimmermeister Andreas Gamper und die Schnitzarbeiten führten die Jauerschen Handwerker Richter und Schneckenbach aus. Die Malerarbeiten führte der Schmiedeberger Meister Georg Flegel aus.

Die Friedenskirche hat vier Emporen. Die Vierte Empore stellt 71 Szenen aus dem Alten Testament dar, die von der Genesis bis zum Makkabäerbuch reichen. Die Zweite Empore schmücken 72 Geschichten aus dem Neuen Testament. Die Erste und Dritte Emporen zeigen Wappen und Schlossansichten der im Fürstentum Jauer begüterten Adelsfamilien sowie einzelne Zunftwappen und biblische Motive. Ältesten Element der Innenausstattung ist ein im Jahre 1656 von Anna und Georg von Schweinitz aus Kauder Taufbecken. Bereits ihrer Funktion wegen gehören Altar und Kanzel zu den wichtigsten Elementen der Kirchengestaltung. Die erste Orgel wurde schon 1663 gebaut, dann mehrmals repariert und umgebaut. Zur 200- Jahrfeier der Kirche baute der Breslauer Orgelbauer Alexander Lummert eine neue Orgel. Im Jahre 2001 wurde mit den Wiederherstellungsarbeiten an der Lummert- Orgel begonnen, die erst 2005 zu Ende gingen.

Die Kirche ist 43,5 m lang und 26,85 m breit und konnte ca. 6000 Personen fassen.

Słowo okolicznościowe Burmistrza Miasta Jawora

XX wiek był okresem szczególnych gwałtów zadawanych ludzkim istnieniom i sumieniem. W imię totalitarnych ideologii faszyzmu i komunizmu, miliony ludzi straciło życie nie tylko z powodu działań wojennych ale cierpienia, męki fizycznej i psychicznej poddanych zostało ludobójstwu w hitlerowskich obozach koncentracyjnych, lasach Katynia, prześladowanych i zesłanych na „golgotę wschodu”, wyjątkowo bolesne doświadczenia, ma pod tym względem Europa Środkowowschodnia.

**„Czy historia może płynąć przeciw prądowi sumień?
Za jaką cenę może? Tą ceną są niestety głębokie rany w tkance moralnej narodu a przede wszystkim w duszach Polaków, które jeszcze się nie zablizniły, które jeszcze długo trzeba będzie leczyć”**
- powiedział Jan Paweł II w Skoczowie w 1995 r.

Chciałbym w tym momencie przypomnieć również piękne, zawsze aktualne słowa Prymasa Tysiąclecia Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

„Tylko wybór dobra czyni człowieka wolnym”.

I pytanie dzisiaj, w 70 lat po wybuchu II wojny światowej i 20 lat po upadku systemu komunistycznego, w jakiej jesteśmy kondycji moralnej i duchowej, czy potrafimy to dobro wybierać.

Czy potrafimy oprzeć się pokusie odwetu, zemsty, czy w stosunkach międzyludzkich potrafimy odrzucić zazdrość, nienawiść i agresję.

Po ludzku rzecz biorąc, kierując się w znacznej mierze emocjami i pamięcią tamtych traumatycznych wydarzeń, jest niezwykle trudno, ale jako chrześcijanie karmiący się miłością Chrystusową, możemy bez trudu i powinniśmy wybierać dobro i żyć pełnią wolności.

Bo tylko miłość Chrystusowa: nie zazdrości, nie unosi się gniewem, nie pamięta złego, wszystko znosi, we wszystkim pokłada nadzieję, wszystko przetrzyma i wyzwoli nas z wszelkich więzów i zniewoleń.

Dlatego dzisiaj, w tym szczególnym miejscu uchodzącym za prawdziwą ostoję pojednania i pokoju, zebraliśmy się na wspólnej modlitwie, by dać temu szczególny wyraz i świadectwo.

Jawor Miasto Chleba i Pokoju wybrało już swoją drogę i żywie głębokie przekonanie, że dzisiejsza wspólna modlitwa stanie się wyrazem apelu skierowanego do nas przez Jana Pawła II: **„...by idea pokoju zakorzeniona w ewangelicznym prawie miłości, a tak bliska świadomości naszego narodu, stała się skuteczną drogą dla wszystkich społeczeństw i całej ludzkości w podejmowaniu i rozwiązywaniu rodzących się napięć. Oto się modłę. Na to czekam...”**

Artur Urbański
Burmistrz Miasta Jawora

Jawor, dn. 1.09.2009 r.

* * *

Gedenkwort des Bürgermeisters der Stadt Jawor

Das 20. Jahrhundert war die Zeit schrecklicher Gewalttaten gegen Menschenleben und – gewissen. Im Namen totalitärer Ideologien, des Faschismus und Kommunismus, haben Millionen Menschen ihr Leben verloren; nicht nur infolge der Kriegshandlungen, sondern auch aufgrund körperlicher und psychischer Leiden in den Nazi-Konzentrationslagern, in den Wäldern bei Katyn, Verfolgung und Deportation ins „Golgotha des Ostens“. Von derartigen ungewöhnlich schmerzlichen Erfahrungen war Mittel- und Osteuropa besonders betroffen.

„Kann die Geschichte gegen den Strom menschlichen Gewissens schwimmen?

Wenn ja, dann zu welchem Preis?

Dieser Preis sind leider tiefe Wunden in der Moral der Völker, aber vor allem in den polnischen Seelen, die noch nicht vernarbt sind, die noch lange heilen müssen“

- sagte Johann Paul II. 1995 in Skoczów.

An dieser Stelle möchte ich noch an die schönen und immer aktuellen Worte von Kardinal Stefan Wyszyński, der als Primas des Jahrtausends in die Geschichte eingegangen ist, erinnern:
„Nur die Wahl des Guten macht den Menschen frei“.

Und nun, siebenzig Jahre nach dem Kriegsausbruch und zwanzig Jahre nach dem Fall des kommunistischen Systems, stellt sich die Frage nach unserer moralischen und geistigen Verfassung; die Frage, ob wir das Gute wählen können.

Können wir der Versuchung widerstehen, zu vergelten, Rache zu nehmen? Sind wir bereit, in den zwischenmenschlichen Beziehungen Neid, Hass und Aggression abzulehnen?

Ganz menschlich gesehen wird das uns, von Emotionen und Erinnerungen an diese traumatischen Erlebnisse geleitet, schwerfallen. Jedoch als Christen, die Seine Liebe genießen, können und sollen wir ohne Mühe das Gute wählen und uns der vollen Freiheit erfreuen. Nur die Liebe Christi kennt keinen Neid, keinen Zorn. Sie vergibt das Böse, erträgt alles, setzt Hoffnung auf uns, wird alles überstehen und uns von allen Zwängen und Unterdrückungen befreien.

Deshalb sind wir heute hier, an diesem besonderen Ort versammelt, der als Hort der Versöhnung und des Friedens gilt, um gemeinsam zu beten und ein Zeugnis unserer Versöhnung und des Friedens zwischen den Menschen zu geben.

Jawor, die Stadt des Brotes und des Friedens, hat schon seinen Weg gewählt und ich bin fest davon überzeugt, dass das heutige gemeinsame Gebet zum Appell wird, den Johann Paul II. an uns gerichtet hat:

„ ... damit die Friedensidee, die im evangelischen Gebot der Liebe wurzelt und so nah dem Bewußtsein unseres Volkes ist, für alle Völker und die ganze Menschheit zum wirksamen Weg, zur Lösung aller Konflikte wird. Dafür bete ich. Darauf warte ich...“

Artur Urbański
Bürgermeister der Stadt Jawor

Jawor, 1.09.2009 r.

Parafia Ewangelicka przy Kościele Pokoju w Jaworze
Evangelische Kirchengemeinde an der Friedenskirche zu Jauer
Park Pokoju 2
59 – 400 Jawor
tel./fax: +48 (76) 870 32 73

Nabożeństwa odbywają się w każdą niedzielę i święta o godz. 11:00
Gottesdienst – Sonntag und Feiertage 11:00 Uhr

Zwiedzanie Kościoła Pokoju

od kwietnia do października w godz. 10:00-17:00, niedziele od 12:00
od listopada do marca na życzenie po uprzednim zgłoszeniu
telefonicznym

Die Besichtigungszeiten der Friedenskirche

vom April bis Oktober von 10:00 bis 17:00, Sonntags von 12:00
vom November bis März nach der telefonischen Anmeldung